

Els orígens del teatre català

La ciutat de Barcelona estava encerclada de muralles abans del 1854. Els portals, a excepció de les nits de Sant Joan i de Sant Pere, es tancaven cada vespre i s'obrien cada matí.

Els seus habitants es veien obligats a fer una vida íntima, casolana, de relacions podríem dir-ne limitades. I cercaven esbargiments en el barri, en el carrer o en les mateixes cases particulars.

L'admirable escriptor Conrad Roure ens dona unes dades interessants d'aquella època:

"Natural era que en aquell temps les famílies barcelonines, tantes hores empresonades, pensessin més que avui a procurar-se distraccions en llurs barris i cases, i d'aquí ve que aleshores s'instal·lessin pessebres, s'ornessin carrers en festes assenyalades, es celebrés en moltes cases la manança del porc, en totes les parròquies s'anés a oir la missa del gall, sovintegessin les reunions particulars on es jugava al "quinto" o a la "duana", destinant els guanys a la compra de bitllets de les rifes setmanals, i que en aquells hostatges on hi havia locals espaiosos es donessin funcions d'ombres i "ninos" amb aquelles frases frívoles, primeres manifestacions de la nostra literatura escènica, per bé que fos encara rudimentària".

Quan foren enderrocades les muralles, després del còlera que sofrí la ciutat, aquests costums perduraren encara durant algun temps.

Segons diu Conrad Roure en un "aplec de recordances dels temps juvenívols", que és d'on traïem nosaltres gairebé totes aquestes dades, els joves sabien de cor, de tant llegir-los, els més celebrats sainets "ombristes": "L'advocat o el pagès que pretén plet", "Les nous espantadores", "En Saldoni i la Margarida", "Les trapelleries d'un aprenent de sabater" i "El Memorialista".

De tots els passatempes d'aquella època, el que més va resistir a desaparèixer fou el dels "ombristes". En les cases on es feien "ombres", subsistiren els improvisats escenaris, i la mainada i el jovent seguiren alguns anys rient davant l'abundosa sèrie de sainets catalans i bilingües, que estampava i posava a la venda el llibrer Joan Llorens del carrer de la Palma de Santa Catarina.

Com que en els teatrets de "ninos" les figures eren corpòries i l'arranjament de l'escenari era un xic treballós, s'arraconaren aquests molt abans

de les "ombres", per a les quals només calia un quadre de tela i en un obrir i tancar d'ulls s'organitzava l'espectacle.

Un altre motiu que ajudà a sobreviure aquest divertiment casolà, és de suposar que fou l'afició dels autors a escriure sainets senzills, que només podien veure representar en les "ombres", tota vegada que mai no arribaren a posar-se en escena en els teatres públics.

A Catalunya, i sobretot a Barcelona, la tendència a escriure en català era evident. I aquesta afeció havia passat a les "ombres", perquè allí era millor comprès el que es deia i s'aplaudien les agudeses i situacions dels arguments. D'aquesta manera era natural que els cultivadors de les nostres lletres provessin llurs facultats en aquest gènere, i, per tant, autors i auditori mostressin interès en el sosteniment d'aquest espectacle familiar.

Aquests sainets no podien comptar amb els teatres públics, degut a l'estructura massa feble i al llenguatge vulgar de les composicions. Diu C. Roure que només havia vist algun any per la diada dels Innocents, algun d'aquells sainets en el Principal i més o menys esmenat. Però això comptades vegades.

Les úniques peces catalanes que es duïen a l'escena eren els apropòsits polítics i bilingües d'en Robreño, sobre la guerra civil carlina, i les produccions d'en Renart. En ells hi havia més trama escènica i el diàleg era més acurat. I per Setmana Santa la "Passió de Nostre Senyor Jesucrist". Però no pas massa sovint, encara.

Algun any, i només per fer la "Passió", venien afeccionats de fora de Barcelona per actuar en els teatres. I diu Roure: "Recordo haver vist un tal Llampallas d'un poble de la costa, que feia en el drama sagrat un Jesucrist que era rebut amb molts aplaudiments".

Els afeccionats a les nostres lletres no veien aleshores, en català, sinó aquestes comptades produccions escèniques. I de tant en tant alguna altra composició publicada en un periòdic castellà, dels autors Rubió i Ors, Estorc i Siqués i Víctor Balaguer, sempre en poesia.

Joan Ventura